

ČINJENICE I NARATIVI O PROBLEMIMA IMOVINSKIH PRAVA SRBA NA KOSOVU OD 2013. GODINE - MEDIJSKOG IZVEŠTAVANJA NA SRPSKOM I ALBANSKOM JEZIKU

Izdavač

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji
Radna grupa za Poglavlje 35

Autori

Katarina Nikitović - Centar za društveni dijalog i regionalne inicijative
Dušan Radaković - Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC)
Lulzim Hakaj - Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC)

Godina

2022.

Publikacija je urađena u okviru projekta „Podrška praćenju dijaloga Beograda i Prištine“ finansiranog od strane ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu i Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD. Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora i ne odražavaju neophodno zvanične stavove ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji ni Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj.

**Činjenice i narativi o problemima
imovinskih prava Srba na Kosovu od 2013.
godine - medijskog izveštavanja na
srpskom i albanskom jeziku**

Katarina Nikitović - Centar za društveni dijalog i regionalne inicijative

Dušan Radaković - Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC)

Lulzim Hakaj - Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC)

Oktober 2022.

SADRŽAJ

UVOD	1
ČINJENIČNO STANJE.....	2
ANALIZA MEDIJSKIH NASLOVA NA SRPSKOM JEZIKU	4
INTENZITET IZVEŠTAVANJA.....	9
PREPORUKE.....	11
IZVEŠTAVANJE MEDIJA NA ALBANSKOM JEZIKU	12
PREPORUKA – NASTAVAK ISTRAŽIVANJA SA INSTITUCIJAMA	14
PRIMERI SA KOJIMA SE TREBA SUOČITI	16
IZVORI IZ MEDIJA NA ALBANSKOM JEZIKU	17
IZVORI IZ MEDIJA NA SRPSKOM JEZIKU	18

UVOD

Jedno od neizbežnih pitanja u dijalogu Beograda i Prištine jeste svakako pitanje privatne imovine Srba na Kosovu. Mnogi smatraju da je ovo zapravo jedna od najznačajnijih tačaka koja bi u velikoj meri unapredila dijalog i normalizaciju odnosa dve strane. Međutim, obe strane stoje ukopane na sasvim suprotnim krajevima, te se samim tim rešenje ovog pitanja ne nazire. Jedna konstanta koja je prisutna jeste medijsko izveštavanje vezano za same pregovore, ali i (ne)zainteresovanost za prenošenje informacija u vezi sa imovinskim pravima pojedinaca.

Fokus analize je stavljen na period od 2013. do 2022. godine gde ćemo kroz kategorizaciju medijskih naslova pokušati da utvrdimo koje su to ključne tačke medijskih narativa. Početkom 2013. godine je potpisan Prvi sporazum o principima upravljanja normalizacijom odnosa, odnosno Briselski sporazum. Međutim pitanje imovine je pokrenuto ranije, 2011. godine, potpisivanjem Sporazuma o katastru, ali to nije dovelo do unapređenja odnosa između dve strane, već samo do nekompletne implementacije tog sporazuma. Kroz ovu analizu nameravamo da adresiramo problem ostvarivanja imovinskih prava Srba na Kosovu. Kroz medijsku prizmu, ne uključujući štampana izdanja, pokušaćemo da prikažemo u kojoj meri mediji na srpskom i albanskom jeziku (ne) doprinose ostvarivanju imovinskih prava Srba na Kosovu, ali i samoj normalizaciji odnosa i napretku pregovaračkog procesa. Analizom preko 50 medijskih naslova pokušaćemo da prikažemo koja vrsta narativa se formira u odnosu na problem ostvarivanja imovinskih prava.

ČINJENIČNO STANJE

Katastarska dokumentacija sa teritorije Kosova je tokom 1999. godine prebačena na teritoriju centralne Srbije, te se na teritoriji Kosova nakon proglašenja nezavisnosti 2008. godine koristila katastarska dokumentacija iz 60-ih godina, koja je potom nadalje dopunjavana. Nakon potpisivanja Sporazuma o katastru 2011. godine, u okviru pregovora Beograda i Prištine, načinjeni su prvi koraci u povratku i dopunjavanju samih katastarskih knjiga. Međutim, proces ispunjavanja tačaka sporazuma je vremenom obustavljen, dok su se strane međusobno optuživale, te se zaključuje da je glavni problem (ne)posedovanje političke volje za sprovođenje sporazuma.

Na samom prostoru Kosova postoji preko 70.000 slučajeva uzurpirane imovine kako Srba, tako i nealbanskog stanovništva¹. Prema Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine, do 2007. godine registrovano je „42.749 oduzetih objekata na teritoriji Kosova, od toga 96,84 odsto ili 41.399 uzurpiranih imanja pripadalo je Srbima.“²

Pored toga je veoma prisutno sistemsko opstruisanje samih postupaka, od nedolaska parničnih strana, odlaganja postupaka, predugog vremenskog trajanja postupka, postavljanja velikih sudskih taksi za koje parnične strane (uglavnom kosovski Srbi povratnici koji pokreću postupak za ostvarivanje imovinskih prava) nemaju sredstava, nestanak samih predmeta u sudovima i nemogućnost njihovog pronalaska, preko nedostatka prevodilaca koji bi preveli dokumentaciju neophodnu za postupak, do lažnih dokumenata i punomoćja koja su potpisivali i izdavali ljudi koji su u tom trenutku već dugi niz godina bili preminuli.

Sve gore navedeno predstavlja duboke sistemske prepreke kako Srba, tako i nealbanaca sa prostora Kosova koji žele da osvare svoja imovinska prava.

¹ Beta, „Advokat: Na Kosovu 70.000 slučajeva uzurpirane imovine“, Danas, 08.11.2021.

² Filip Rudić & Serbeze Haxhijaj, „Ukradeni domovi: Borba za povraćaj uzurpirane imovine na Kosovu“, BIRN, 29.05.2018.

*Činjenice i narativi o problemima imovinskih prava Srba na Kosovu od 2013. godine -
medijskog izveštavanja na srpskom i albanskom jeziku*

ANALIZA MEDIJSKIH NASLOVA NA SRPSKOM JEZIKU

Pretragom desetine internet sajtova pronađeno je preko 50 medijskih naslova srpskih medija koji su u navedenom vremenskom periodu izveštavali u vezi sa problemom imovinskih pitanja Srba na Kosovu. Važno je naglasiti da će u ovom tekstu naslovi biti direktno preneti, dakle kopirani u istom obliku u kom se nalaze dostupni na sajtovima.

U zavisnosti od medijskog izvora dva glavna narativa provejavaju kroz ove naslove. Prvenstveno, tu je neutralni ton koji u naslovu iznosi određene činjenice ili prenosi izjave zvaničnika. On se može nazvati neutralan narativ. Najčešća sintagma koja se koristi u ovim naslovima, jeste uzurpirana imovina.

U Klini grade na imanju Srba³

Stejt Department: Na Kosovu problemi imovine i povratka⁴

Borba za uzurpiranu imovinu na KiM težak i bolan proces⁵

Uzurpirana imovina na KiM, Sizišov posao za pravne timove⁶

Većina ovakvih naslova su pisani od strane novinara, državnih medijskih kuća poput Radio Televizije Srbije ili Radio Televizije Vojvodine. Ovi naslovi ne učitavaju niti nameću ton s kojim bi potencijalni čitalac/slušalac mogao da pristupi samom tekstu/video.

Drugi narativ jeste onaj kroz koji se ispoljava agresivnost i senzacionalizam. Najčešća sintagma koja se upotrebljava jeste *oteta imovina*. Pored toga nasilje je takođe prisutno u ovakvim naslovima, kao i

³ Dragana Zečević, Novosti, 11.08.2017.

⁴ Jugpress, 13.04.2022.

⁵ Milica Stojanović, RTV, 24.04.2021.

⁶ RTS, 05.06.2018.

nazivanje Albanaca Šiptarima, te se na taj način povećava distanca i širi jaz drugosti, povećava i učvršćuje podela na „nas“ i na „njih“. Ovaj narativ se može nazvati negativnim.

*PRLJAVA ŠIPTARSKA IGRA: Otimaju srpske kuće, pa traže otkup*⁷

*SRPKINJA SE 20 GODINA BORI ZA SVOJU IMOVINU U PRIŠTINI: Kaćuša Jašari u mom stanu se dve decenije baškari*⁸

*Albanci pretukli Srbina zbog imovine*⁹

*OTIMAČINA BEZ PRESEDANA: Uzurpirana imovina Srba na Kosmetu vredi više milijardi evra*¹⁰

Pored ovoga, značajno je i uvideti da mediji prenose istu vest sa dva gotovo različita naslova. Ono što najbolje prikazuje dihotomiju prethodnih narativnih sintagmi jesu sledeća tri naslova:

*Optužuje UNMIK i OEBS za uzurpaciju zemlje*¹¹

*UNMIK i OEBS Srbinu oteli zemlju*¹²

*BEZOBRAZLUK BEZ GRANICA! UNMIK i OEBS Srbinu oteli zemlju*¹³

U pitanju je u potpunosti isti tekst koji je napisala BETA i koji su ova tri medija prenela na svojim internet sajtovima. Sadržaj svakog od njih je identičan, međutim, sam ton naslova ovih tekstova, dovodi do toga da se oni čitaju u sasvim drugačijem ključu i iz sasvim drugačije početne tačke.

⁷ Pravda, 17.07.2018.

⁸ Dragana Zečević, Novosti, 16.06.2019.

⁹ BETA, B92, 20.03.2018.

¹⁰ Novosti, 09.06.2018.

¹¹ Beta, RTV, 20.07.2016.

¹² Alo, 20.07.2016.

¹³ Srbija Danas 21.07.2016.

Još jedna interesantna stvar koja se može uvideti jeste, ukoliko se posmatraju naslovi istog medija, u ovom slučaju Novosti, može se jasno uvideti kako se vremenom menjaju naslovi i samim tim narativi koji se serviraju čitaocima. Primeri iz ovog medija su dati i u prvoj i u drugoj grupi narativa, te se jasno vidi pristup i promena od 2017. na 2018. godinu.

Kako je već napomenuto u prvom delu ovog rada, činjenica koju posedujemo jeste da postoji 70.000 slučajeva koji imaju imovinski problem neke vrste. Potencijalno može biti razumljiv stav „pakovanja“ medijskih naslova u negativan narativ. Međutim, ono što do ovog trenutka pada u oči jeste nepostojanje nikakvog oblika pozitivnog narativa u vezi sa ovom temom. Dakle, ne postoje izveštavanja o primerima dobre prakse, povratu imovine, već samo o situacijama koje opisuju neprilike sa kojima se kosovski Srbi suočavaju. Među svim medijskim naslovima koji su pronađeni prilikom istraživanja, samo bi sledeći mogao da se podvede pod ovu kategoriju:

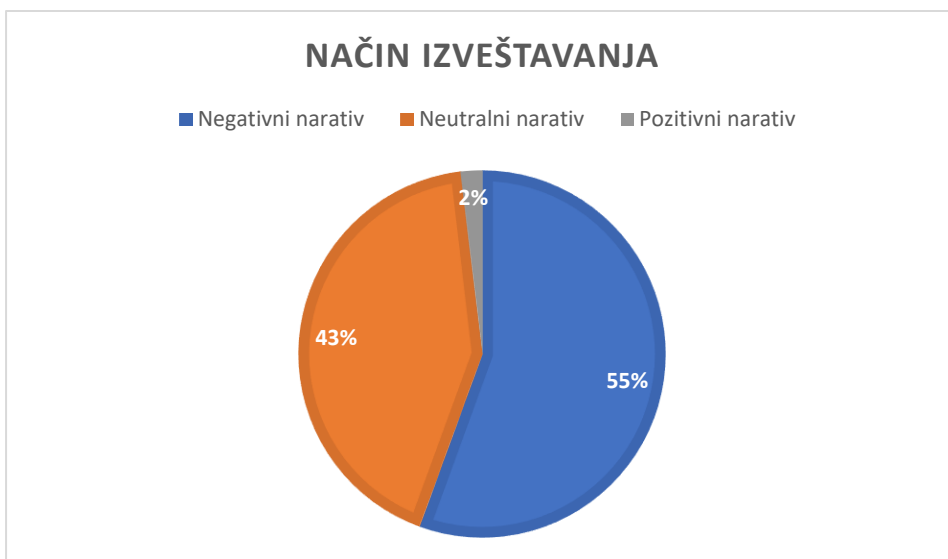
*PRVA I ZASAD JEDINA: Srpkinja pobedila Kosovo u borbi za imovinu!*¹⁴

Ovaj primer nije pravi pozitivan narativ kao takav, već bi se mogao čak svrstati po tonu i sintagmama kojima se koristi u negativan. Ovo je donekle sasvim razumljivo ukoliko se uzme u obzir izvor koji je ovo objavio – Telegraf, kao medij koji je na granici sa tabloidnim. Nadalje, još jedna stvar koju treba naglasiti jeste da je ova vest iz 2014. godine. Ukoliko uzmemo u obzir sve činjenice sa kojima se tražioci prava svakodnevno suočavaju prilikom sudskih postupaka koje vode kako bi povratili svoju imovinu, statistički gledano, više nego moguće je za očekivati da je još osoba ostvarilo ovu vrstu prava. Ovo nam nadalje govori da postoji nezainteresovanost medija da se bave primerima dobre prakse, odnosno uspešnosti ostvarivanja ovih prava.

Jedino emisijsko emitovanje i tematizacija ovih problema jeste ono na nacionalnoj frekvenciji Radio Televizije Srbije. Međutim, prostor koji je

¹⁴ Telegraf, 12.06.2014.

dostupan za to je jako uzak. Emisija „Pravo na sutra“ koja obrađuje upravo problem imovinskih pitanja Srba na Kosovu se emituje na drugom programu nacionalne televizije, na svake dve nedelje i time joj se umanjuje dostupnost, te se samim tim stiče utisak da je skrajnuta. Nadalje se nameće problem neemitovanja te emisije na samom prostoru Kosova, kao i problem jezičke barijere, jer je emisija na srpskom jeziku, stoga veliki deo potencijalnih gledalaca sa albanskim jezikom kao primarnim ostaje uskraćen za informacije o problemima sa kojima se susreću kosovski Srbi. Treba napomenuti da i ova emisija kao takva spada u neutralni ili pak nekad u pozitivan narativ.

Medijsko izveštavanje u vezi sa samim problemom imovinskih pitanja kosovskih Srba i nealbanaca, predstavlja jednu značajnu nišu, koju je možda u televizijskom smislu monopolizovao (možda sa pravom) nacionalni servis. Ovo je jedno od veoma značajnih pitanja za pregovore Beograda i Prištine, ali i za sam proces normalizacije i lakši svakodnevni život građana. Iz grafika iznad, se može videti da je generalno medijsko izveštavanje srpskih medija većinski sa negativnim narativom. Samim tim se ne ističu pozitivne stvari, kojih gotovo i da nema, već se nadalje pravi dublji jaz i etnička distanca. Na taj način se ne doprinosi procesu

normalizacije i unapređenja odnosa između Beograda i Prištine, ali i pokušaju olakšavanja svakodnevnog života ljudi na teritoriji Kosova.

INTENZITET IZVEŠTAVANJA

Pregledom intenziteta istraživanja možemo uvideti, na koji način se kroz godine zainteresovanost medija za ovu temu menjala. To nam može dati značajne informacije o učešću medija oko formiranja narativa.

Početak 2013. godine primetno je da nema direktnih izveštavanja vezanih za imovinska pitanja Srba na Kosovu. To se može tumačiti višeznačno. Prvenstveno se čini da mediji nisu bili zainteresovani za ovu temu. Svi rezultati pretrage su upućivali gotovo i samo isključivo na vesti vezane za briselski dijalog i samo potpisivanje Briselskog sporazuma, gotovo da se sva zainteresovanost za pregovore Beograda i Prištine zasnivala na potpisivanju ovog sporazuma. Stiče se utisak da je ova tema bila žrtvovana zarad uspeha i promocije samog Briselskog sporazuma.

Veliki skok medijskih objava u vezi sa imovinskim pravima u 2018. godini može biti potencijalno u tome što je tokom te godine vođen unutrašnji dijalog po pitanju samog Kosova. Pored toga, iste godine su uvedene takse od 100% na robu iz Srbije koja ulazi na teritoriju Kosova.

Rast interesovanja za ovu temu tokom 2020. godine može se tumačiti potpisivanjem Vašingtonskih dokumenata koji su ponovo pokrenuli pregovore Beograda i Prištine i na taj način ovu temu stavili u fokus medija.

Tokom 2021. godine, 5 od 8 tekstova koji su problematizovali ovu temu napisani su nakon dešavanja i mini krize u vezi sa automobilskim tablicama, nakon sastanka pregovarača i potpisivanja Dogovora u vezi sa automobilskim tablicama.

Uzimajući u obzir sve gore navedene primere, može se zaključiti da je neophodan spoljni impuls medijima, koji bi ih na neki način podsetio da zapravo i dalje postoje relevantne teme vezane za Kosovo, koje nisu nužno usko povezane sa samim pregovaračkim procesom, odnosno samim sastancima zvaničnika.

PREPORUKE

Potrebno je da postoji češća razmena novinara iz centralne Srbije i Kosova, kako bi se razmenila iskustva, ali i smanjila etnička distanca, što bi značajno uticalo na način njihovog rada.

Potrebno je uspostavljanje mešovite novinarske redakcije, koja bi potencijalno izdavala mesečni bilten gde bi bili prikazani naslovi, koji bi bili proveravani u kojoj meri sadrže fake news i neku vrstu narativ check-a, kako bi ovaj sadržaj bio jednako dostupan kako kosovskim Srbima, tako i kosovskim Albancima.

Potrebno je da medijski portali ostave dostupne arhive onlajn članaka koje objavljuju. Na taj način bi ojačali svoj medijski kredibilitet, a pri tom bi značajno pomogli istraživačima koji prate ove vrste izveštavanja.

Potrebno je da se izveštavanje novinara ne zasniva isključivo na senzacionalizmu naslova i motivisanosti ka većim klikovima i posetama stranici.

Potrebno je da se kroz medijsko izveštavanje insistira na ovoj temi iz razloga što je jedan od glavnih ključeva napretka dijaloga između Beograda i Prištine uspešno rešavanje pitanja imovinskih prava.

Potrebno je da mediji sa više detalja izveštavaju o pravnim lekovima i postojećim opstrukcijama za ostvarivanje imovinskih prava, ali i o primerima dobre prakse.

IZVEŠTAVANJE MEDIJA NA ALBANSKOM JEZIKU

U periodu od aprila do septembra istraživanje je bilo veoma izazovno zbog teme koju je pokrivalo. Iako na Kosovu postoji dosta medija, uključujući stranice društvenih medija, portale itd. (ali isključujući ranije objavljene novine), rezultat je bio ispod očekivanja. Bilo je vrlo malo ili nimalo prijava o imovini koju poseduju pripadnici srpske zajednice. U nedostatku izveštavanja činilo se da problemi nevećinskih zajednica nisu važni za medije na Kosovu. Istraživanja na terenu pokazala su različite informacije i na raznim sastancima je otkriveno da se srpska zajednica suočavala i još uvek se suočava sa brojnim problemima u vezi sa svojom imovinom. Uočeni problemi su bili različiti, ali se najviše spominjalo da sudovima treba previše vremena da donesu presudu i procesuiraju slučajeve.

Pristup arhivama medijskih stranica nije bio efikasan. Razlozi za to mogu biti različiti, ali u nastavku se spominju samo neki od njih:

- Tehnički razlog - medijske kuće su često menjale stranicu ili su menjale meni stranice. Pojedine nove stranice nemaju arhivu u svom meniju pa samim tim ne postoji pristup svim prethodno objavljenim člancima, što onemogućava gledaocima i istraživačima pristup člancima koji su napisani u prethodnom periodu ili barem otežava pristup. Ovo se češće dešava kod većih medijskih kompanija (npr. Kohavision, Klan Kosova, Kosova Press, itd.), dok su neke od medijskih kuća objavile svoje izveštaje i medijske priloge na Jutjub kanalu i tako omogućile pristup sačuvanim objavljenim člancima i vestima koje se mogu pročitati i/ili preuzeti. Celokupno istraživanje se može pogledati na istraživačkoj tabeli sa detaljima o medijskim kućama i temama.
- Jezički faktor - jedan je od ključnih razloga zašto medijske kuće na Kosovu nisu objavljivale članke ili vesti o pitanjima imovine srpske manjine na Kosovu, iz razloga što NE ZNAJU jezik nevećinskih zajednica. Ono što je činjenica je da veliki broj novinara ne zna srpski jezik, i uglavnom govore albanski ili su

dvojezični, što znači da znaju albanski i/ili engleski jezik. Engleski jezik se smatra problemom u razumevanju srpske zajednice na Kosovu jer je njihov, odnosno srpski jezik, jedan od službenih jezika u upotrebi na Kosovu i imaju pravo da zahtevaju materijal na svom maternjem jeziku. Ovim problemom nije samo srpsko stanovništvo pogođeno, postoje Bošnjaci, Hrvati, Crnogorci i Romi koji govore praktično istim jezikom sa manjim razlikama. Pored toga, treba naglasiti da čitav proces prevođenja dugo traje. Pretpostavimo kako nastaje TV priča za trojezičnu osobu: konceptualizacija na albanskom, realizovana na engleskom i prevedena na srpskom, ceo proces je dugotrajan, a pored toga, često nije u vezi sa originalnom pričom ili ima neke izmene koje bi mogle da izmene celinu članka i imaju drugačije značenje od očekivanog.

- Nezainteresovanost - medijske kuće nisu izrazile interesovanje da objave takvu priču ili članke, pa čak ni da koriste informacije kao blic vest. Oni su, uglavnom, fokusirani na politiku i političare (verovatno svakodnevno), nezaposlenost, obrazovni sistem, zdravstveni sistem (uglavnom tamo gde je bilo koruptivnih situacija), dok je dijalog Kosova i Srbije značajna tema koji se koristi ili služi kao udarna vest. Ovo nije iznenađujuće imajući u vidu sva dosadašnja dešavanja na severu Kosova i na političkoj sceni u Prištini i narativ koji je korišćen za njihove birače. U ovom aspektu za medijske kompanije (takođe širom sveta) „loše vesti su dobre vesti“, a mediji često koriste ovu političku krizu predstavljajući je od nacionalnog značaja, za promenu igre ili priliku za stvaranje boljih uslova za budućnost (vizna liberalizacija). Pitanje povratnika na njihova imanja se ne doživljava kao dobra vest i mediji jednostavno nisu obezbedili prostor za izveštavanje o ovim pitanjima. Očigledno je da se ova vrsta problema nastavlja, pošto je sve manje izveštaja o tome.

Iz perspektive aktivista civilnog društva, pitanje povratnika na njihova imanja nije tema kojom se bave medijske kuće. Kosovo ima dosta medijskih kompanija registrovanih kao individualna preduzeća, (prema

sajtu Agencije za registraciju preduzeća na Kosovu, ima ih više od 30, dok je primarno i sekundarno polje delovanja: oglašavanje na internetu, veb portali, novinske agencije i druge informativne usluge). Dakle, u ovom smislu, najpoverljivije medijske kuće su nacionalni TV kanali (kuće koje imaju nacionalne frekvencije), a nakon toga slede radio stanice i na kraju veb portali koji su povezani sa stranicama društvenih medija. Istraživanje na terenu je pokazalo da ima dešavanja na ovu temu, tačnije, bilo je dosta slučajeva da je srpska imovina prodana Albancima i da su njihovi predmeti zatvoreni po zakonskim osnovama, a bilo je i slučajeva da članovi nevećinske zajednice nisu imali mogućnost da ostvare svoja ustavna prava i imaju mnogo prepreka da vrate svoju imovinu, kuću, stan i sl. Imajući sve ovo u vidu, ovim istraživanjem se zaključuje da mediji ne posvećuju dovoljno pažnje imovinskim pitanjima koja pripadnici nevećinskih zajednica imaju godinama, a neki od njih i decenijama na Kosovu i iako je pristup rešavanju ovih pitanja višeslojan, mediji bi trebalo da ih prate i izveštavaju o tome jer svi građani imaju jednaka prava i ova tema zaslužuje daleko veću pažnju od one koja joj se u ovom trenutku poklanja.

PREPORUKA – NASTAVAK ISTRAŽIVANJA SA INSTITUCIJAMA

Da bismo pronašli najbolji način za rešavanje pitanja povratnika ili raseljenih lica moramo razmotriti drugačiji pristup. Jedno od mogućih rešenja bilo bi da se svakoj opštini uputi zvaničan zahtev povratnika i raseljenih lica iz svoje opštine. To bi nam dalo tačne podatke sa realnim brojevima o imovinskim pitanjima koja svaka od opština ima i koliko ih je tokom vremena rešila. Ovo će dati jasnu sliku o statusu povratnika i koliko im je vremena trebalo da ostvare svoje pravo. Druga opcija je da se obrate sudu i raspitaju se o postojećim predmetima vezanim za imovinska pitanja i zatraže informacije o predmetima koji su završeni. Zvanične informacije iz sudova će nam pomoći da imamo jasniju sliku o predmetima i situaciji u vezi sa imovinskim pravima. Istovremeno, može se koristiti i kao dvostruka provera informacija dobijenih od opštine, a samim tim će se dobiti tačni podaci o tekućim, rešenim ili mogućim slučajevima (u budućnosti).

Za ovu proceduru je potrebno vreme, do dva meseca, i imajući u vidu period zvaničnog odgovora po zakonu, zatim još dodatan mesec (ili dva) za analizu odgovora opština i sa tim podacima, kreće izrada sažetog izveštaja o položaju nevećinskih imovinskih pitanja i procenat rešenja.

Ovim metodom imaćemo mnogo bolju sliku koliko ima nekretnina na Kosovu koje su u vlasništvu pripadnika srpske zajednice. Takođe, može nam pokazati koliko je imanja promenilo vlasnika u prethodnom periodu i koliko je tačan broj povratnika koji su se vratili da žive na Kosovu.

PRIMERI SA KOJIMA SE TREBA SUOČITI

Kao primer, a istovremeno i izazov u vezi sa sudskim sporovima, možemo navesti stare slučajeve koji nikada nisu imali imovinsko rešenje. Još uvek postoje nekretnine sedamdesetih godina prošlog veka, koje su prodane od strane Srba, kupljene od Albanaca, i obrnuto, a još uvek nema dokumenata vlasnika zbog neformalnosti prodavaca. Ovakvi slučajevi se i dalje javljaju u smislu administrativnih nadležnosti opština, kako bi se uknjižila imovina na ime stvarnog vlasnika. Iako je vlada preko resornog ministarstva ublažila kriterijume registracije imovine, još uvek nema rešenja. I iako ovih slučajeva procentualno nema toliko, oni još uvek nisu rešeni i zahtevaju pažnju i institucija i medija.

Kao drugi primer koji se može spomenuti, sporno je vlasništvo nad zemljištem što direktno upućuje na lokalnu i centralnu vlast. S tim u vezi, mnoga imanja su izgrađena bez dozvole zbog čega su i dalje u postupku eksproprijacije, imajući u vidu da je bilo neformalne gradnje osamdesetih i devedesetih godina prošlog veka. Posle 2000-ih nastavlja se neformalnost na tvrdim konstrukcijama, dok se isti proces desio nakon procesa decentralizacije, kada su nove opštine došle na vlast (posle 2012). Dakle, zemljište pripada državi (lokalna ili centralna administracija), a izgradnja pripada građevinskom preduzeću. Rezultat je – gradnja bez dozvole. Postoji dosta slučajeva da vlasništvo nad zemljištem nije zakonski regulisano, što pravi problem u budućnosti ljudima koji su kupili stanove, kancelarije ili bilo koji drugi prostor izgrađen na toj nesređenoj parceli.

IZVORI IZ MEDIJA NA ALBANSKOM JEZIKU

Insajderi, *Sërbëve u ndërtohen shtëpi, u blihen pajisje dhe u jepen para, por prapë nuk duan të kthehen në Kosovë*, Insajderi, 2018.
<https://insajderi.com/serbeve-u-ndertohen-shtepi-u-blihen-pajisje-dhe-u-jepen-para-por-prape-nuk-duan-te-kthehen-ne-kosove/>

Kajtaž Gecaj, *Serbët e Frashërit 16 vjet refugjatë në Zveçan, presin "Luginën e Diellit"*, Zëri, 24.01.2020.
<https://zeri.info/aktuale/321776/serbet-e-frasherit-16-vjet-refugjate-ne-zvecan-presin-luginen-e-diellit/>

Kallxo.com, *Në Nëntor Shtëpi për Serbët në Mushtisht*, 2:14, 23.09.2016.
https://www.youtube.com/watch?v=XBqPo76pX_k

Klan Kosova, *Në Maxhunaj, serbët i refuzojnë shtëpitë e ndërtaura për ta* - 27.05.2016 - Klan Kosova, 2:01, 27. 06. 2016,
<https://www.youtube.com/watch?v=oev3QcGztxs>

Klan Kosova, *Pse po thyhen e dëmtohen shtëpitë e serbëve në Kosovë?* - 14.07.2016 - Klan Kosova, 4:49, 14. 07. 2014.
<https://www.youtube.com/watch?v=e98oEV2YMNY>

Koha Ditore, *Në Maxhunaj Qeveria dha 2 milionë euro për 63 shtëpitë e serbëve që s'u kthyen kurrë [video]*, Koha Ditore, 25. 07. 2016.
<https://archive.koha.net/?id=8&l=125435>

Kosova Press, *Prona e serbit, shkak për konflikt mes dy familjeve shqiptare*, 3:34, 04.07.2019.
<https://www.youtube.com/watch?v=AyOqMA22e-4>

Kosova Press, *Takohen shqiptarët dhe serbët e Frashërit të Mitrovicës*, Kosova Press, 03.06.2014.
<http://old.kosovapress.com/sq/lajme/takohen-shqiptaret-dhe-serbet-e-frasherit-te-mitrovices-18749/>

KTV – Kohavision, Shtëpitë e ndërtoara për kthimin e serbëve kanë mbetur të zbrazëta, ankohen komunitetet tjera, 2:32, 26. 06. 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=1Y6B33ejlQ8>

LajmiTV Kosovë, Thaçi dënon mbishkrimet mbi shtëpitë e pronat serbe, 2:35, 29. 10. 2014.

<https://www.youtube.com/watch?v=JzNsi8b1uqk>

Qendresa Tershana, *Serbë e shqiptarë bëjnë dallavere me 10 hektarët 1 milionësh (VIDEO)*, TV Klan Kosova, 13. 07. 2022.

<https://klankosova.tv/serbe-e-shqiptare-bejne-dallavere-me-10-hektaret-1-milionesh-video/>

Reporteri, Serbët vazhdojnë të ndërtojnë dhjetëra shtëpi në veri, 0:31, 20. 06. 2019. https://www.youtube.com/watch?v=W8ir_ONi8Dc

RTK – Radio Television of Kosova, Serbët shesin shtëpitë e rindërtuara në shtetin e Veriut, 1:52, 16. 08. 2009.

<https://www.youtube.com/watch?v=2xJ-xigULxE>

Top Channel Albania, Serbët në Kosovë shesin shtëpitë, intervistë me Fatmir Shahollin, drejtor i IMN, 13:13, 30. 01. 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=HDSegD69xR0>

Tv SyriVision, Banesa ku është kthyer serbja është pronë e komunës, 2:44, 26. 06. 2021.

<https://www.youtube.com/watch?v=e23fT8SL-CA>

IZVORI IZ MEDIJA NA SRPSKOM JEZIKU

B92, *Falsifikovanjem dokumenata - na tzv. Kosovu više od 80 hiljada postupaka VIDEO*, B92, 25.10.2021.

https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2021&mm=10&dd=25&nav_category=640&nav_id=2002431

Činjenice i narativi o problemima imovinskih prava Srba na Kosovu od 2013. godine - medijskog izveštavanja na srpskom i albanskom jeziku

Beta, *Advokat: Na Kosovu 70.000 slučajeva uzurpirane imovine*, Danas, 08.11.2021. <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/advokat-na-kosovu-70-000-slucajeva-uzurpirane-imovine/>

BETA, *Albanci pretukli Srbina zbog imovine*, B92, 20.03.2018. https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2018&mm=03&dd=20&nav_category=640&nav_id=1371564&version=amp

BETA, *Optužuje UNMIK i OEBS za uzurpaciju zemlje*, RTV, 20.07.2016. https://rtv.rs/sr_lat/drustvo/optuzuje-unmik-i-oeps-za-uzurpaciju-zemlje_738912.html

BETA, *PUPS: Imovina države i građana Srbija na Kosovu mora biti prioritet Briselskog dijaloga*, Naslovi.net, 05.10.2021. <https://naslovi.net/2021-10-05/beta/pups-imovina-drzave-i-gradjana-srbija-na-kosovu-mora-biti-prioritet-briselskog-dijaloga/29051447>

Bezobrazluk bez granica! UNMIK i OEBS Srbinu oteli zemlju, Srbija Danas, 20.07.2016. <https://www.sd.rs/clanak/bezobrazluk-bez-granica-unmik-i-oeps-srbinu-oteli-zemlju-20-07-2016>

Direktor kancelarije za KIM: Otkrivamo kako je izgledao poslednji dijalog u Briselu!, Kurir, 12.12.2020. <https://www.kurir.rs/vesti/politika/3584259/gost-usijanjan-petar-petkovic-direktor-kancelarije-za-kim-otkrivamo-kako-je-izgledao-poslednji-dijalog-u-briselu>

https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2021&mm=10&dd=25&nav_category=640&nav_id=2002431

<https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:782868-Dalibor-Jevtic-Problemi-napadi-na-Srbe-poratak-raseljenih-imovina>

J.A.K, *Nevolje porodice Babović nalik na filmski scenario: "Ne mogu ni da prodam zemlju, jer je uzurpirana, a sad sam i na poternici"*, Blic,

Činjenice i narativi o problemima imovinskih prava Srba na Kosovu od 2013. godine - medijskog izveštavanja na srpskom i albanskom jeziku

02.03.2022. <https://www.blic.rs/slobodno-vreme/vesti/nevolje-porodice-babovic-nalik-na-filmski-scenarij-ne-mogu-ni-da-prodam-zemlju-jer-je/fc5eglr>

Jevtić: na kosovo se vratilo 700 raseljenih u 2015. Godini, Jugpress, 04.12.2015. <https://jugpress.com/jevtic-na-kosovo-se-vratilo-700-raseljenih-u-2015-godini/>

Ne daju je u besćenje: Srbi s Kosmeta poklanjaju i prepisuju zemlju SPC da im je ne otmu Albanci, Kurir, 02.06.2018.

<https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/3060489/srbi-poklanjaju-zemlju-crkvida-im-je-ne-otmu-albanci>

Otimačina bez presedana: Uzurpirana imovina Srba na Kosmetu vredi više milijardi evra, Novosti, 06.09.2018.

<https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:732007-OTIMACINA-BEZ-PRESEDANA-Uzurpirana-imovina-Srba-na-Kosmetu-vredi-vise-milijardi-evra>

Prljava šiptarska igra: Otimaju srpske kuće, pa traže otkup, Pravda, 17.07.2018. <https://www.pravda.rs/2018/7/17/prljava-siptarska-igra-otimaju-srpske-kuce-pa-traze-otkup/>

Prva i zasad jedina: Srпкиnja pobedila Kosovo u borbi za imovinu!, Telegraf, 12.06.2014. <https://www.telegraf.rs/vesti/1110642-prva-i-zasad-jedina-srpkinja-pobedila-kosovo-u-borbi-za-imovinu>

Radomirović, Biljana, *Petrovićima iz Belog Polja uzurpirana imovina*, Politika, 21.11.2016.

<https://www.politika.rs/sr/clanak/368290/Srbija/Petrovicima-iz-Belog-Polja-uzurpirana-imovina>

RAS, *Bagerima srušili pet srpskih kuća*, Blic, 30.10.2014.

<https://www.blic.rs/vesti/politika/bagerima-srusili-pet-srpskih-kuca/sbp21de>

RTS, *Imovina Srba na KiM - osim kuća otima se sve, a najviše zemlja*, RTS, 22.04.2018.

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3113384/imovina-srba-na-kim---osim-kuca-otima-se-sve-a-najvise-zemlja.html>

RTS, *Izveštaj Stejt departmenta za KiM: Uzurpacija imovine, ignorisanje presuda, napadi na povratnike*, RTS, 13.04.2022.

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4776824/stejt-department-kim-izvestaj.html>

RTS, *Raseljeni sa KiM podneli 40.000 zahteva za povraćaj imovine*, RTS, 07.12.2016.

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/2554060/izbegli-sa-kim-podneli-40.000-zahteva-za-povracaj-imovine.html>

RTS, *Raseljeni Srbi se bore za goli život iako poseduju veliku imovinu na KiM – koliko parcela je oduzeto*, RTS, 28.08.2021,

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4491428/srbi-kosovo-metohija-imovina-vlasnici.html>

RTS, *Slučaj Duška Arsića matrica za uzurpaciju imovine Srba na Kosmetu, postupci vraćanja traju predugo*, RTS, 20.12.2021.

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4633502/slucaj-duska-arsica-kim-imovina-uzurpacija-.html>

RTS, *Srpska imovina na KiM na meti albanskih kriminalaca, menjaju podatke u katastru, pomažu im advokati*, RTS, 06.01.2022.

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4654655/albanci-prisvajanje-imovine-kim-srbi.html>

RTS, *Uzurpirana imovina na KiM – tamni vilajet za Srbe*, RTS, 25.03.2018.

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/3083565/uzurpirana-imovina-na-kim--tamni-vilajet-za-srbe.html>

RTS, *Uzurpirana imovina na KiM, Sizifov posao za pravne timove*, RTS, 05.06.2018.

[https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3128212/uzurpirana-
imovina-na-kim-sizifov-posao-za-pravnik.html](https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3128212/uzurpirana-
imovina-na-kim-sizifov-posao-za-pravnik.html)

Serbeze Haxhiaj, Filip Rudić, *Ukradeni domovi: Borba za povraćaj uzurpirane imovine na Kosovu*, BIRN, 2018,

[https://balkaninsight.com/2018/05/29/ukradeni-domovi-borba-za-
povra%C4%87aj-uzurpirane-imovine-na-kosovu-05-22-2018/?lang=sr](https://balkaninsight.com/2018/05/29/ukradeni-domovi-borba-za-
povra%C4%87aj-uzurpirane-imovine-na-kosovu-05-22-2018/?lang=sr)

Spasojević Crnjanski V., *Priština otima srpsku imovinu uz lažne ugovore: Uzurpacija poseda na Kosmetu*, Novosti, 29.11.2020.

[https://www.novosti.rs/drustvo/vesti/940167/pristina-otima-srpsku-
imovinu-lazne-ugovore-uzurpacija-poseda-kosmetu](https://www.novosti.rs/drustvo/vesti/940167/pristina-otima-srpsku-
imovinu-lazne-ugovore-uzurpacija-poseda-kosmetu)

Stejt Department: Na Kosovu problemi imovine i povratka, Jugpress, 13.04.2022. [https://jugpress.com/stejt-department-na-kosovu-problemi-
imovine-i-povratka/](https://jugpress.com/stejt-department-na-kosovu-problemi-
imovine-i-povratka/)

Stojanović Milica, *Borba za uzurpiranu imovinu na KiM težak i bolan proces*, RTV, 24.04.2021. [https://rtv.rs/sr_lat/drustvo/borba-za-
uzurpiranu-imovinu-na-kim-tezak-i-bolan-proces_1232911.html](https://rtv.rs/sr_lat/drustvo/borba-za-
uzurpiranu-imovinu-na-kim-tezak-i-bolan-proces_1232911.html)

Tanjug, *"Imovina im je uzurpirana, u domove im ušli Albanci" Irinej poručio da je samo jedna STVAR nada srpskog naroda!*, Srbija Danas, 18.10.2018.

[https://www.srbijadanas.com/vesti/drustvo/imovina-im-je-uzurpirana-u-
domove-im-usli-albanci-irinej-porucio-da-je-samo-jedna-stva](https://www.srbijadanas.com/vesti/drustvo/imovina-im-je-uzurpirana-u-
domove-im-usli-albanci-irinej-porucio-da-je-samo-jedna-stva)

Tanjug, *Jevtić: Uzurpirana imovina prepreka povratku raseljenih Srba*, RTV, 23.07.2020.

[https://rtv.rs/sr_lat/politika/jevtic-uzurpirana-imovina-prepreka-povratku-
raseljenih-srba_1147297.html](https://rtv.rs/sr_lat/politika/jevtic-uzurpirana-imovina-prepreka-povratku-
raseljenih-srba_1147297.html)

Činjenice i narativi o problemima imovinskih prava Srba na Kosovu od 2013. godine - medijskog izveštavanja na srpskom i albanskom jeziku

Tanjug, *Petković o imovini na Kosovu i Metohiji: Pozivaćemo se na sporazum iz SAD*, RTV, 08.09.2022.

https://rtv.rs/sr_lat/politika/petkovic-o-imovini-na-kosovu-i-metohiji-pozivacemo-se-na-sporazum-iz-sad_1159357.html

UNMIK i OEBS Srbinu oteli zemlju, ALO,

<https://www.alo.rs/vesti/aktuelno/unmik-i-oebs-srbinu-oteli-zemlju/61793/vest>

Uzurpirana imovina 41.000 Srba na Kosovu! Telegraf, 22.06.2014.

<https://www.telegraf.rs/vesti/1124363-uzurpirana-imovina-41-000-srba-na-kosovu>

Zarić, Marija M., Predsednik udruženje Đakovčana: Priština da ne šalje Rosu, nego inspektore zbog otimanja imovine Srba, Telegraf, 25.10.2021

<https://www.telegraf.rs/vesti/politika/3409331-predsednik-udruzenje-djakovcana-pristina-da-ne-salje-rosu-nego-inspektore-zbog-otimanja-imovine-srba>

Zečević Dragana- D. R. Đorđević, Albanci Srbiji preoteli milione evra! Novosti, 25.09.2016.

<https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:626764-Albanci-Srbiji-preoteli-milione-evra>

Zečević Dragana, Dalibor Jevtić: Problemi napadi na Srbe, povratak raseljenih, imovina..., Novosti 25.09.2016,

Zečević Dragana, KiM: Uzurpirana imovina i dalje Srpska, Novosti, 27.04.2015.

<https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:545416-%D0%9A%D0%B8%D0%9C-%D0%A3%D0%B7%D1%83%D1%80%D0%BF%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B0->

[%D0%B8-%D0%B4%D0%B0%D1%99%D0%B5-%D1%81%D1%80%D0%BF%D1%81%D0%BA%D0%B0](#)

Zečević Dragana, *Srpkinja se 20 godina bori za svoju imovinu u Prištini: Kaćuša Jašari u mom stanu se dve decenije baškari*, Novosti, 16.06. 2019.
<https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:800807-SRPKINJA-SE-20-GODINA-BORI-ZA-SVOJU-IMOVINU-U-PRISTINI-Kacusa-Jasari-u-mom-stanu-se-dve-decenije-baskari>

Zečević Dragana, *U Klini grade na imanju Srba*, Novosti, 11.08.2017.
<https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:680195-U-Klini-grade-na-imanju-Srba>

Zečević Dragana, *Uzurpacija imovine najveća prepreka na putu povratka*, Novosti, 26.11.2017.
<https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:697920-Uzurpacija-imovine-najveca-prepreka-na-putu-povratka>

NACIONALNI KONVENT O
EVROPSKOJ UNIJI
KNEZA MILOŠA 4
11000 BEOGRAD
WWW.EUKONVENT.ORG
OFFICE@EUKONVENT.ORG

INSTITUT ZA TERITORIJALNI
EKONOMSKI RAZVOJ (INTER)
VLAJKOVIĆEVA 29
11000 BEOGRAD
+381 (0)11 3246 766
WWW.REGIONALNIRAZVOJ.ORG
OFFICE@REGIONALNIRAZVOJ.ORG